

Mindehhez azonban csak az önvizsgálaton keresztül vezet az út. Tudnunk kell azt, hogy a múlt és jelen szolgaságából mi a mi vétünk. Mert önma-gunk bűne ellen csak a történelem és az Istenhez való megtérés segít. Köl-csey szavai mélyen a lelkünkben harangoznak: „Mebühnhödté már e nép a múltat s jövődöt”. Mondjuk ma azt, hogy csak a múltat, mert nem figyel-tünk eléggé oda az életünkben munkáló igazságra, amely Isten akaratát s velünk való céljait hordozta.

Nemzeti ünnepükön most elének áll a jelen, s rajta keresztül számon kér a jövőd. Csak úgy tudunk szembesülni az azokat hordozó és mögöttük álló Istennel, ha ünneplésünket megneemesíti az elkötelezés: megismerjük az igaz-ságot, hogy ebből megújuljon nemzeti öntudatunk, mert csak ezekben van a mi szabadulásunk és szabadságunk.

Záró üzenetként hallgassuk Szentimrei Jenő sorait:

„Az új szót keresem! / Új szót, porban és csillagok között! / Az új magyar szót, pallosnál élesebbet, / fegyvernél biztosabbat, imánál áhítatosabbat, / és írott törvénynél hatalmasabbat. / Az új magyar szót, mely nem lesz olyan / gyámoltalan, hogy visszasírja a régít, / de túlkiaált vágyakon, álmokon új jövőbe... / A többéletet énekelem, árva nemzetem néked, / eljövendő, erős nemzedékek nemzeti dalát! / Isten, áldd meg a teremtett világot, / hogy áldott legyen benne a magyar!”. Ámen

ÍME AZ EMBER*

Zsolt 8,5; Jn 19,5

„Selymit a barka már kitakarta, / sárga virágját bontja a som. / Fut, fut az áram / a déli sugárban / s hőkken a hó a hideg havason.” (Áprily Lajos: Március)

Mert megmozdult a föld. Átfutott rajta egy megnevezhetetlen derengés, és íme, fű, fa, virág diadalmas erővel tör a magasba, hirdetvén az élet győ-zelmét az elmúlás felett. A tavaszi napsugár, a langyos esőcseppek, a visz-szatérő költöző madarak mind azt sugallják, hogy az élet szép, s e szépségért küzdeni és áldozni kell, hogy a mienk maradhasson.

A megújuló életről önkéntelenül is magunkra, az emberre irányul a gon-dolatunk, hiszen mi vagyunk látói és értői mindannak, ami körülöttünk, ve-lünk és értünk történik. Vajon kik vagyunk mi, honnan jövünk és hová me-gyünk? Szókratész óta nem volt olyan képviselője a gondolkodásnak, aki ezt a kérdést figyelmen kívül hagyta volna.

Nem csoda, ha a zsoltáríró gondolatát is megragadja. Isten végtelen hal-talmáról, dicsőségéről elmélkedik, s amint szétté tekint a világon szemlélvén

* Elhangzott a kolozsvári rádióban, 2002. március 24-én, virágvasárnapján.

Isten teremtő munkáját, hirtelen magára eszmél, s ajkára, tolul a kérdés: „Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla, és az embernek fia, hogy gondod van rá?” Hiszen nem sokkal tetted őt kisebbé az Istennél, értelemmel áldottad meg, s íme, behatol a teremtett világ titkaiba, felfogja ez óriási műrendjét, s úrrá lesz kezéd munkáján. Erős és hatalmas, és mégis, ha magára marad, erőtlenebb és elhagyatottabb, gyengébb és védtelenebb minden más élőlélynél. Micsoda hát az ember?! Nem maradt ránk a zoltáríró válasza.

De ránk maradt az a válasz, ahogyan azt a későbbi korok gyermeke megfogalmazta s az utókor számára hátrahagyta. Hadd ragadjunk ki két nagy elmét a lángelkek hosszú sorából, Shakespeare-t és Cervantest, s szólaltassuk meg őket. Ez alkalommal nem szándéksom, mivel nem is feladatom, méltatni munkásságukat, csupán azt szeretném kiragadni életművükből, ami minket e pillanatban érdekel. Mindketten megajándékoztak egy-egy embertípussal, megalkották számunkra Hamletet és Don Quijotét. Ugyanazon évben jelentek meg a könyvpiacra, s mégis egy világ választja el a két embert egymástól. Már külsejük is merő ellentét. Hamlet puha, fehér arcú, elkényeztetett. Don Quijote szikár, hosszú arcú, beesett szemű férfi, igazi aszkéta.

Hamlet csak a valóságot látja, de ez a valóság eltorzult, minden tárgy, vagy élőlény fekete színt kap. Hamlet idefönn látta azt, amit Dante odalenn, hogy a világ nem más, mint „gyomos kert, dudva és üszög kövér tanyája”, s az emberek „cinkos gazemberek”. Menthetetlennek látja a világot, amelyben csak egyetlen becsületes tett lehetséges: a bosszú. Hamlet „embereknek és angyaloknak nyelvén beszélt”, de szeretet nem volt benne. „Magát tüzre adta, jövődőt mondott, minden tudományt ismert”, de nem szeretett. Nem hitt az emberben, nem látta meg a világban a fejlődés adta nagy lehetőségeket. Csak bírálni tudott, de nem teremteni. Ezért olyan meddő, balog és rokkant ő, s bár szánjuk tragikus sorsát, mégsem tudunk azonosulni vele, magunkénak vallani ügyét, szeretni őt.

Don Quijote a másik véglet. Ő daliásnak, szépnek, ragyogónak látja a világot, egyenesen arra teremtettnek, hogy neki alkalmat adjon a dicső cselekedetre. Mindig készen áll, s gondolkodás nélkül rohan bele az események forgatagába, s egyedül is elég erősnek érzi magát, hogy a világot megigazítsa. Hamlettel szemben tehát Don Quijote a megváltó tett, a derűlátás embere volna, de végzete az, hogy elszakad a valóságtól. S ha az eszmény fantasztikus lesz, elveszti értékét, nevetségessé válik.

Nem! Ezt a világot, a való embert, a hétköznapi életet kell nézni, s azt megszépíteni. Szánalmasok azok, akik az élet valósága elől a borúlátás sötétjébe vagy az álmvilágba menekülnek. Az igazi ember nem ilyen! Nem Hamlet és nem Don Quijote. Látni a valóságot, s azt dicsőíteni, megismerni az embert és hinni benne, megragadni az eszményt és életté változtatni, íme ez az igazi emberi hivatás és egyben emberségünk lényege, s ez az, amit sem a dán királyfi, sem a búsképű lovag nem tudott.

De volt valaki, aki mindezt tudta, sőt megélte és evangéliumában életútként és eszményként nekünk ajándékozta.

Munkácsy Mihálynak egyik jólismert remekműve erről beszél. Sokszor elnézem alakjait. Egy izzó, hadonászó, gyűlölséget viharzó tömeg előtt öszszekötözött kezekkel áll egy ember. A szenvedélyek viharában nyugodtan, szelíd fenséggel áll. Szeméből valami csodás erő, nyugalom sugárzik a tömeg felett. Megkínzott alakján, töviskoszorús, vércseppeket izzadó homlokán, ugyanez a nyugalom. A kép alá ezt írta a művész: Íme az ember! (Ecce Homo!) Azt az újszövetségi jelenetet ábrázolja, amikor Pilátus, római helytartó, bemutatja a megcsúfolt, megkorbácsolt embert a tömegnek, s az viharzó dühvel „feszítsd meg!”-et kiált feléje. Az az ember: Jézus. A kép alatt levő írás alap gondolatunk szavai: „Ímhol az ember!”

Aki küzdött. Aki lelkének minden nagy akaratával az Istenben való életet kereste. Aki jó volt és szelíd volt, s aki mégis a gyűlölet tüzének ostromában áll. Az ember! Aki nehéz lelki vívódás után lépett rá hivatása útjára. Aki negyven nap alatt nehéz harcban legyőzte önmagát, s elhagyott szülőt és testvért, mert Isten hívó szavát hallotta felcsendülni lelkében. S e lelki kényszer hatása alatt, mások boldogságáért feláldozta magát, és ezen az úton, „a kínok útján, eljutott a Kálváriáig!” Íme az ember! A szerető szívű, meggyötört lelkű, diadalmas hitű, golgotás, megcsúfolt, de mégis diadalmas ember.

Jézus az örök emberi sors hordozója, sőt ennél is több, eszményképe volt, s mint ilyen, testvér velünk a diadalmas emberi sors hordozásában. Ő az, akit Isten a saját képére teremtett s munkatársává hívott el a teremtésben. Jézus mögött ott látom felsorakozni az egész emberiséget. A kép alján ott van a válasz olvashatóan, örök időkre szólóan: „Ímhol az ember!”

Jézus azért a válasz, mert ő ismerte fel először az élet igazi értelmét, s hivatása megélése által maradéktalanul beváltotta mindazt, amit az ember élet-céljául magának megálmodott.

Hirdette, hogy az élet azért értékes, mert az egyetlen legfőbb jónak: Isten lényegének lehet eszköze és hordozója. Isten és ember között egység van: Isten az Atya, az ember a gyermek. A bennünk élő lélek egy darab az örök-kévalóságból, s értékéhez semmi sem fogható. Mit használ, ha valaki az egész világot megnyeri a maga lelkének kárán? Az ember értéke nem attól függ, hogy tagja-e valamely fajnak, nemzetnek vagy közösségnek, hanem attól, ahogyan viszonyul Istenhez, ahogyan megéli a lélek törvényeit s hasonlóan egész lényével a benne elrejtett Isten-archoz. Ezért mondja, hogy egy megtérő bűnösön nagyobb öröm van a mennyben, mint kilencvenkilenc igazon. A lélek életeleme Isten, benne lesz teljessé, s bontakozik ki igazi lényege, a szeretet.

Aki így tudta szemlélni a világot, s benne meglátni a szépet, a jót és az igazat, annak lelkében feltétlenül ott lobogott a vágy: megélni a jóságot és szépséget, de másokat is jóságra hívni és megszépíteni az életet.

Jézus maga volt a nagy élet-szépítő: akivel találkozott, annak megváltozott és megszépült élete és embersége. Soha annyi szomorú lélek, annyi beteg árnyék, annyi torz élet nem zajlott a világon, mint körülötte. Jött a bűnös asszony, hozta életét mint egy eltaposott, besározott virágot; Jézus szeretete

rálehelt e virágra, s az nemcsak tisztává lett, de ragyogása évezredekken keresztül is átvilágít. Jött Zákheus, a kőszívű kizsákmányoló, a kegyetlen uzsozás, és hozta a maga elnyomorodott, megkövesedett lelkét – s Jézus szeretete átsugárzik rajta, és íme, ő szórja, szórja szét kincseit, mindenét, csakhogy követője lehessen a Mesternek. Jön az ábrándozó Mária, leül Jézus lábaihoz, s lelke mélyén ismeretlen, boldog szépségek ébrednek, mert megérzi, hogy soha nem sejtett igazság birtokosa lett, amely „el nem vétetik őtől”. Ott fenn a kereszten, a borzalmak kapujában reátekint a haldokló gonosztevő, s ő még ezt az életet is a megbocsátás fényével ragyogja be.

Íme az ember! Aki életével bizonyosságot tett arról, hogy az ember, ha lelkével felfogja az Isten lényéből kiáradó erőket, képes megszépíteni a világot, és áldottá tenni az életet.

Virágvasárnapját ünnepeljük, kedves Testvéreim! Közeleg hozzánk Jézus, az örök ember, mint egykor az Olajfák-hegyén Jeruzsálem felé. A várakozó sokaság ajkán felcsendül a köszöntés, a hozsánna. Álljunk be mi is az őt várók közé. Szakítsunk egy pár szál virágot, készítsük el felső ruháinkat, tárjuk ki szívünket, s amint megérkezik, ajánljuk fel szeretetünket és hűségünket, egész életünket és teljes emberségünket. S aztán álljunk be az őt követők sorába, mint akik már tudjuk, hogy ő „az út, az igazság és az élet”. Az útja a jóság és a békesség útja, az ő igazsága a szeretet és a testvériség igazsága, s az ő élete az Istenben megtalált szabadság és örök élet. Ez az élet túlmutat a virágvasárnapok ünneplésén, a hétköznapok küzdelmes, értékteremtő világába, és benne van az ígélet: nem hiábavaló a küzdelem, a szenvedés és az áldozat, mert nyomában boldog, békés, diadalmas emberi élet támad. Ámen.

A HÚSVÉT SZABADSÁGA

Jn 8,32

A mostani húsvéti ünnepünk középpontjába a szabadság gondolatát állítjuk. Amikor az ember szabadságát vallási szempontból tárgyaljuk, akkor azt mindig kapcsolatba kell hoznunk Isten vallás erkölcsi rendjével. Meg kell látnunk, hogy a személyes szabadság gondolata összefügg az élet értelmével. Képességeink kibontakoztatásában, önmagunk megvalósításában munkát, fáradtságot, áldozatot kell vállalni, s ez a célra való beállítottság egy irányban terel, meghatározza és szűkíti szabadságunkat. Az értelmes cél követését mégse; tartjuk a szabadság korlátozásának. Átéljük, hogy szabad választásunk az értékek megszerzését szolgálja, amelyek megszerzése által gazdagabbak lettünk. A szabadság ilyen szemléletében kifejlődik bennünk egy meglátás: az élet önmagában nem abszolút érték. Akkor értékes igazán, ha megvalósul benne egy felsőbbrendű feladat.